

HOLLÁN MIKLÓS*

A gazdasági korrupció szabályozása a német büntetőjogban**

I. A hatályos szabályozás kialakulása

Az üzleti vesztegetés német szabályozása (több mint) száz éves múltra tekinthet vissza.¹ Az első erre vonatkozó büntetőjogi rendelkezést a meg nem engedett verseny elleni 1909. június 7. napján kihirdetett törvény (*UWG*) tartalmazta. A rendelkezés megalkotására abból a célból került sor, hogy a jogrendszer az ipar és mezőgazdaság területén is büntetés alá vonja a „magánigazgatás hivatalnokainak” megvesztegetését.² A korrupció elleni 1997. évi augusztus 13. napján kelt törvény³ az üzleti vesztegetés (*Bestechlichkeit und Bestechung im geschäftlichen Verkehr*) tényállását – bizonyos később részletezett módosításokkal – a német Btk. 299-301. §-aiba iktatta be, a versenytörvény vonatkozó rendelkezését pedig hatályon kívül helyezte.⁴ Az új szabályozással a német büntetőjog szerepfelfogása megváltozott ugyan a magánszektor korrupciója elleni harcban, de annak vonatkozásában koncepcióváltásról nem beszélhetünk.⁵ Az üzleti korrupció elleni hatályos büntetőjogi szabályozásáról biztosan elmondható, hogy az már nem az igazgatási normákhoz képest járulékos tilalom, hanem önálló (gazdasági) büntetőjogi norma.⁶

A tényállás a *Nebenstrafrecht* köréből a *Kernstrafrecht* keretei közé való áthelyezésével a jogalkotó arra kívánta a figyelmet felhívni, hogy „az üzleti korrupció jelensége nemcsak a gazdasági életben résztvevő cégek számára képez jogtalanságot, hanem azt a

* Tudományos főmunkatárs (MTA JI), egyetemi docens (NKE RTK).

** Készült a szerző Bolyai Ösztöndíjának (2009–2012) keretében és támogatásával. Lezárva: 2012. július 31.

¹ KRÜGER, MATTHIAS *Pharma-Marketing im Gestrüpp des Korruptionstrafrechts*. ZIS 2011/8-9. 692. p.

² PELZ, CHRISTIAN: *Änderung des Schutzzwecks einer Norm durch Auslegung? Zur Reichweite des § Abs. 2 StGB a.F.* ZIS 2008/7. 335. p.

³ *BGBI*, 1997. I. 2038.

⁴ OTTO, HARO: *Grundkurs Strafrecht. Die einzelnen Delikte*. 5. Auflage, Berlin – New York, 1998. 311. p.; ÜBERHOLFEN, MICHAEL: *Germany*. In: HEINE – HUBER – O. ROSE (szerk.): *Private Commercial Bribery. A Comparison of National and Supranational Legal Structures*, Freiburg (im Breisgau), 2003. 115. p.; DREHER, EDUARD – LACKNER, KARL – KÜHL, KRISTIAN: *Strafgesetzbuch. Kommentar*. 27. Aufl. München, 2011. 1401. p.; KRÜGER 2011, 692. p.; PELZ 2009, 335. p.

⁵ ÜBERHOLFEN 2003, 146. p.

⁶ TIEDEMANN, KLAUS: *Wirtschaftsstrafrecht. Einführung und Allgemeiner Teil mit wichtigen Rechtstexten*. Köln, 2004. 2–3. pp.

társadalom általános etikai normái is helytelenítik”.⁷ Ezt a célkitűzést már a jogalkotási eljárás során is komoly bírálatok érték, hiszen a Szövetségi Tanács jelentése rámutatott arra, hogy ilyen figyelmeztető hatás elképzelhető, de szintén az egész társadalomra vonatkozó normákat tartalmaz a *Nebenstrafrecht* a kábítószerrel vagy lőfegyverrel visszaélés, illetve az idegenrendészeti bűncselekmények esetén. A Szövetségi Tanács jelentése szerint a módosítás nem is következetes, mivel az üzleti titokra vonatkozó rendelkezést, aminek szintén lehet korrupciós kontextusa, nem emelte át a verseny elleni német törvényből a kódexbe. Figyelmeztettek arra is, hogy a szabályozási környezetből való kiszakítás az átláthatóság rovására mehet, ezt mutatja az is, hogy a magánindítványra jogosultak körét – a *Kernstrafrecht* körében példa nélkül – mégis a versenytörvényre utalással tudták csak meghatározni.⁸

A módosítás nemcsak a tényállás elhelyezését érintette, hanem annak bizonyos érdemi jellemzőit is, nevezetesen az előny címzettjét, a magánindítvány szükségességét, illetve a büntetési tételt is.⁹ Az új tényállás azonban a régihez képest összességében elenyésző mértékben változott.¹⁰ Erre figyelemmel viszont a tényállás értelmezésénél – amint arra a korrupció elleni 1997. évi német törvény indokolása is rámutat – a korábbi joggyakorlat megfelelően irányadó.¹¹

Minderre figyelemmel a következőkben mellőzzük a korábbi szabályozás elkülönült bemutatását, annak sajátos vonásaira és a hatályos szabályozás ahhoz képest kimutatható eltéréseire (ha ez szükséges) csak az egyes tényállási elemek elemzése során utalunk.

II. A hatályos szabályozás bemutatása

A hatályos rendelkezések szerint az üzleti forgalomban elkövetett vesztegetést valamely üzleti vállalkozás alkalmazottja vagy megbízottja követi el, aki üzleti forgalomban el-
 lenszolgáltatásként – magának vagy harmadik személynek – arra tekintettel kér előnyt, illetve az előnyt (annak ígértét) azért fogadja el, hogy valamely áru vagy kereskedelmi szolgáltatás vonatkozásában mást a versenyben meg nem engedett módon előnyös elbánásban részesítsen.¹² Ugyanígy büntetendő, aki az üzleti forgalomban verseny céljából valamely üzleti vállalkozás alkalmazottjának vagy megbízottjának – neki vagy harmadik személy részére – arra tekintettel ajánl, ígér, vagy nyújt előnyt, hogy valamely áru vagy kereskedelmi szolgáltatás vonatkozásában mást a versenytársakkal szemben meg nem engedett módon előnyös elbánásban részesítsen.¹³

⁷ BT-Drs. 13/5584. 15. p.

⁸ BT-Drs. 13/6424. 7. p., hasonlóan kritikus pl. ÜBERHOLFEN 2003, 122. p.

⁹ HEINE, GÜNTHER: §§ 283-302, in: SCHÖNKE – SCHRÖDER – ESER (szerk.): *Strafgesetzbuch. Kommentar*, München, 2010 (28. Aufl.), 2645. p.

¹⁰ PELZ 2008, 334. p.

¹¹ PELZ 2008, 334. p.

¹² Német Btk. 299. § (1) bek.

¹³ Német Btk. 299. § (2) bek.

1. Az aktív és passzív vesztegetés elkülönítése

A versenytörvény rendelkezése – az akkori Btk. hivatali korrupciós bűncselekményeihez hasonlóan – megkülönböztette az aktív és a passzív vesztegetést, de a törvényi tényállás előbb szabályozta az előnyt adó személy cselekményét.¹⁴ Ez a megoldás egyébként összhangban lehetett a szabályozási környezettel is, hiszen a törvény elsősorban a versenytársak–egymás ellen elkövetett–cselekményeinek szabályozására irányult.

A hatályos tényállás is elkülönülten rendeli büntetni az aktív és a passzív oldali elkövető cselekményét,¹⁵ de a korábbiakkal szemben – a hivatali korrupciós bűncselekményekre vonatkozó rendelkezésekhez viszont hasonlóan – előbb szabályozza a passzív oldal cselekményét.¹⁶

A passzív oldali tényállás megnevezése a „megvesztegetettség (*Bestechlichkeit*)”, míg az aktív oldalié a „megvesztgetés (*Bestechung*)”. A terminológia összhangban van a hivatali vesztegetés szabályozásával,¹⁷ ahol bizonyos tényállások¹⁸ ezeket az elnevezéseket viselik. Az azonos terminológia használata ellenére azonban a két cselekmény lényege éppenséggel eltérő, hiszen a vesztegetés a hivatali szférában kötelességszegésre, míg az üzleti forgalomban csak a versenyben való előnyben részesítésre irányul.

Az aktív és passzív tényállás egymás tükörképeként jellemezhető,¹⁹ számos elemük azonos, így az előny, az abban részesülő személyek köre, annak ellenszolgáltatásként való elfogadása, az áruk és kereskedelmi szolgáltatások versenyében való előnyben részesítés.²⁰ A következőkben a tényállások azonos elemeit általában a passzív oldal példáján elemzem, és csak szükség esetén térek ki azok eltérő érvényesülésére az aktív tényállás tekintetében. Az aktív oldali cselekmény tekintetében pl. a tettesek körén (mint értelemszerű különbségen) túlmenően külön elemzem azt a további tényállási elemet, hogy a cselekmény csak verseny céljából elkövetve minősül bűncselekménynek.

2. A jogi tárgy

Az üzleti vesztegetés jogi tárgyának meghatározása a kapcsolódó német jogirodalom talán leginkább vitatott kérdését képezi.²¹ A felettebb változatos elméleti álláspontok áttekintése azért is különös jelentőségű, mert az üzleti vesztegetés törvényi tényállásának sajátos megfogalmazása számos olyan értelmezési problémát vet fel, amelyet éppen a jogi tárgy figyelembevételével lehet(ne) megválaszolni.²² Ilyen pl. a sértetti beleegyezés felelősségkizáró hatásának mikénti értékelése, illetve a magánindítványra jogosult személyének meghatározása.

¹⁴ REIMER, DIETRICH: *Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in den Mitgliedstaaten der EWG*. Band III. München/Köln, 1968. 615. p.

¹⁵ KINDHÄUSER, Urs: *Strafgesetzbuch. Lehr- und Praxiskommentar*. 4. Aufl. Baden-Baden, 2010. 1160. p.

¹⁶ Német Btk. 299. § (1), illetve (2) bek.

¹⁷ Német Btk. 332., 334. §.

¹⁸ HEINE 2010, 2646. p.

¹⁹ OTTO 1998, 314. p., KINDHÄUSER 2010, 1161. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

²⁰ KINDHÄUSER 2010, 1162. p., hasonlóan OTTO 1998, 314. p.

²¹ PRAGAL, OLIVER: § 299 StGB – keine Straftat gegen den Wettbewerb! ZIS 2006/2. 63. p.

²² PRAGAL 2006, 63. p.

2.1. A verseny védelme (az uralkodó nézet)

I. Az irodalomban uralkodó álláspont szerint az üzleti forgalomban elkövetett vesztegetés tényállása a versenyt védi.²³ A verseny védelmére alapozó felfogást támasztja alá – bár nem kényszerítően²⁴ – az, hogy a büntető rendelkezés a német Btk. különös részének 26. fejezetében (a verseny elleni bűncselekmények között) helyezkedik el.

A tényállás az uralkodó nézet szerint a szabad és tisztességes versenyhez fűződő közösségi érdeket védi.²⁵ A verseny intézményének védelme mellett a szerzők hivatkoznak a versenyfeltételek biztosítására is.²⁶ Ide kapcsolhatók azok a megállapítások is, hogy a tényállás feladata ezen felül annak biztosítása is, hogy ne a rosszabb minőségű termék kapjon a jobb minőségűvel szemben előnyt, illetve a termékek ára indokolatlanul ne emelkedjen.²⁷

A tényállás megvalósulásához a verseny sérelme vagy konkrét veszélyeztetése nem szükséges. Az uralkodó nézet szerint a tényállás olyan absztrakt veszélyeztetési bűncselekmény, amely tényállási elemeivel utal a versenyre leselkedő veszélyre.²⁸

A büntetőjogi védelem azonban még a verseny tekintetében is korlátozott terjedelmű,²⁹ hiszen a tényállás nem terjed ki az olyan vesztegetési cselekményekre, amelyekben az előnyt a vállalkozás tulajdonosának (*Betriebsinhaber*), illetve a magánszemély alkalmazottjának (megbízottjának) adják (pl. a hentes az uraság szakácsnőjének),³⁰ pedig a verseny intézménye tőlük is védelmet igényelhetne.³¹ Az ilyen magatartások nem képeznek büntetőjogi jogtalanságot, de sértik a versenytörvény 1. §-ának erkölcstelen-ségre alapozó „magánjogi” generálklauzuláját.³²

A versenyvédelmi koncepció alapján az üzleti korrupció elleni büntetőjogi fellépés is olyan tényállás, amelynek büntetendősége egy adott gazdasági rendszertől függ,³³ a verseny ugyanis a piacgazdaság funkcionálásának feltétele.³⁴

II. Az uralkodó nézet kritikája szerint a verseny nem felel meg a jogi tárgy fogalmával szemben a német jogirodalomban kidolgozott kritériumoknak, hanem más (valódi) jogi tárgyak konglomerátuma.³⁵ A kisebbségi nézet szerint az üzleti vesztegetés nem a verseny elleni, hanem annak keretében elkövetett bűncselekmény, amelynek tényállása közelebbről meghatározott jogi tárgyakat véd.³⁶ A német Btk. 299. §-ának jogi tárgyát tehát a versenynél mindenképpen konkrétan kell meghatározni. Extrém példa alap-

²³ KINDHÄUSER 2010, 1160. p.; ÜBERHOLFEN 2003, 125. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1400. p.

²⁴ PRAGAL 2006, 70. p.

²⁵ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1400. p.

²⁶ Vö. PELZ 2008, 334. p.

²⁷ REIMER 1968, 616. p. 265. lj.

²⁸ ÜBERHOLFEN 2003, 129–130. pp.; HEINE 2010, 2646. p.

²⁹ REIMER 1968, 615. p.

³⁰ REIMER 1968, 616. p. és 272. p.

³¹ ÜBERHOLFEN 2003, 131. p.

³² REIMER 1968, 616. p. és 272. p.

³³ TIEDEMANN 2004, 3. p.

³⁴ SINNER, STEFAN: *Aufgabenprivatisierung und Amtsträgerbegriff* – Anmerkung zu BGH 5 StR 506/06, Urteil vom 18. April 2007 = HRRS 2007 Nr. 561. = NJW, 2932. HRRS, 2008/ 7. 328. p.

³⁵ Vö. PRAGAL 2006, 70. p.

³⁶ PRAGAL 2006, 71. p.

ján ugyanis azt a személyt, aki versenytársát valamely pályázattól való távoltartás céljából megveri, nem verseny elleni irányuló bűncselekmény miatt akarjuk felelősségre vonni, holott cselekménye végső soron ezen érdek ellen is irányul.³⁷ A konkrétbb jogi tárgyak megjelölése egyesek szerint a német Alkotmány 103. § (2) cikkéből eredő követelmény, míg mások szerint a meghatározottság alkotmányos követelménye csak cselekménytípus tényállási leírására vonatkozik.³⁸

Olyan kritikai megközelítés is ismeretes, hogy a verseny kiemelésével az uralkodó nézet a jogi tárgyak tekintetében is túl élesen differenciál a hivatali és az üzleti vesztegetés tényállásai között. Találó példa alapján a jogi tárgy meghatározása nem lehet a közigazgatás megvásárolhatatlansága és az abba vetett bizalom helyett pusztán azért a verseny, mert a szétszállító cég vezetője elfelejtett aláírni egy speciális közigazgatási feladatkiadási megállapodást. Erre figyelemmel a kisebbségi nézet szerint az üzleti vesztegetés jogtárgyát – amennyiben lehetséges – úgy kell meghatározni, hogy az alkalmas legyen a korrupciós bűncselekmények közös vonásainak kidomborítására is.³⁹

2.2. A hűség védelme

I. Az uralkodó jogirodalmi nézet a megbízó iránti hűséget a bűncselekmény által másodlagosan és nem szükségszerűen sértett érdekként határozza meg.⁴⁰ Ez szépen megjeleníti azt az összefüggést, hogy a megbízott versenyt veszélyeztető korrupciós cselekménye – pl. a drágább beszerzésre tekintettel – rendszerint az üzlettulajdonos érdekeire is veszélyes lehet.

A megbízó iránti hűség azonban csak az áruk vagy szolgáltatások versenyével összefüggésben nyer büntetőjogi védelmet, így a német Btk. tényállása nem terjed ki pl. a fiktív beszámolás végett elkövetett vesztegetésre,⁴¹ illetve az üzleti titok kiadására.⁴²

A megbízó iránti hűség veszélyeztetésére alkalmas helyzet létrejötté azonban nem szükségszerű feltétele a tényállás megvalósításának, hiszen a más előnyben részesítése olyan cselekmény is lehet, amely nem eredményezi a megbízó érdekeinek sérelmét (vagyonhiányát).⁴³ Ezzel szemben van olyan álláspont is, amely alapján a megbízóhoz való hűség (illetve a vagyon) absztrakt veszélyeztetése a jogi tárgy szükségképpeni részét képezi.⁴⁴

II. Van olyan kisebbségi nézet is, amely szerint a tényállás csak a megbízó és a megbízott közötti viszonyt, illetve az utóbbi lojalitását védi.⁴⁵ Az ide sorolható szerzők utalnak rá, hogy a megbízott kötelességteljesítéséhez nemcsak a megbízónak, hanem a közösségnek is érdeke fűződik. A büntetőjognak azt kell megakadályoznia, hogy a jog-

³⁷ Vö. PRAGAL 2006, 70. p.

³⁸ Vö. PRAGAL 2006, 71. p. 97. lj.

³⁹ Vö. PRAGAL 2006, 67. p. és 70. p.

⁴⁰ Vö. ÜBERHOLFEN 2003, 125. p.; PRAGAL 2006, 69. p. 72–79. lj. idézett irodalom; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1400. p.; PELZ 2008, 334. p.; SINNER 2008, 328. p.

⁴¹ Lásd SINNER 2008, 328. p.

⁴² ÜBERHOLFEN 2003, 129. p.

⁴³ ÜBERHOLFEN 2003, 128. p.

⁴⁴ LESCH, HEIKO: *Anwaltliche Akquisition, zwischen Soziaadäquanz, Vorteilsgewährung und Bestechung im geschäftlichen Verkehr* AnwBl 2003/5. 264. p.

⁴⁵ Vö. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1400. p.

körök napjaink társadalmában oly sokrétű delegációja ne vonja magával a megbízó kiszákmányolásának veszélyét. Ellenkező esetben ugyanis a gazdaság csak egyszemélyes cégekből állhatna, ami jelentősen gátolná annak továbbfejlődését. A kisebbségi nézet – lényegében érvelésének végpontjaként – még a szerződések teljesítésébe vetett bizalom kategóriájához is eljut.⁴⁶

Az utóbbi (kisebbségi) nézet kritikája szerint a kizárólag hűség védelmére alapozott modell nincs összhangban a hatályos tényállással, amely szerint az előny valakinek a kedvezményes elbánásban részesítésére, nem pedig a megbízó érdekeinek sértésére (irányul).⁴⁷ A hűség kizárólagos védelme alapján nem lehet megindokolni, hogy a megbízó bejegyzése miért nem mentesít a büntetőjogi felelősség alól, de azt sem, miért tartozik passzív vesztegetésért büntetőjogi felelősséggel az is, akinek a szerződése semmis.⁴⁸ A tényállás ilyen értelmezései ugyanis csak akkor tarthatók fenn, ha a büntető rendelkezés a hűségen felül (elsődlegesen) egy másik (kollektív) jogi tárgy (pl. a verseny) védelmét is szolgálja.⁴⁹

A megbízásból eredő köteleességek megsértése nem tekinthető a korrupciós bűncselekmények *sine qua non*-jának, hiszen pl. a választó megvesztegetés tényállásában ilyen elem megkövetelése fel sem merül.⁵⁰ A megbízó és megbízott kapcsolatát önmagában védelemben részesítő tényállás konstrukciója egyébként az alkotmányosság szempontjából is kérdéses. PRAGAL szerint részben azért, mert a megbízó iránti hűség megszegése nem elegendő egymagában egy büntetőjogi tényállás megalkotásához, hiszen az ilyen cselekmények büntetni rendeléshez hűtlen kezelés esetén is ezen felül vagyoni sérelem szükséges.⁵¹ Álláspontom szerint az érvelés hűtlen kezelésre hivatkozó részében semmiképpen nem helytálló. Nem lehet ugyanis egy tényállás szükségletlenségére vagy alkotmányellenességére önmagában abból következtetni, hogy a hatályos jog annak jogi tárgyát csak egy másik érdekléssel konjunktívan részesíti védelemben. A megbízó iránti hűség védelmén alapuló szabályozás jogpolitikai, illetve alkotmányos szempontból különösen akkor válik kérdésessé, ha a köteleességszerű cselekvéshez fűződő érdeket egyéni jogi tárgyként határozzuk meg.⁵²

2.3. A vagyon (előrehozott) védelme

I. Már a Birodalmi Bíróság is felismerte,⁵³ de a jelenkori jogirodalom is megállapítja, hogy az üzleti vesztegetés veszélyezteti a hazai és külföldi versenytársak, illetve a megbízó (üzlettulajdonos) vagyoni érdekeit is.⁵⁴

II. Ismeretes azonban olyan kisebbségi álláspont is, hogy a tényállás kizárólag a versenytársak vagyonának előrehozott védelmét szolgálja.⁵⁵

⁴⁶ Vö. PRAGAL 2006, 68. p.

⁴⁷ ÜBERHOLFEN 2003, 128. p.; PRAGAL 2006, 68. p.

⁴⁸ PRAGAL 2006, 68. p.

⁴⁹ ÜBERHOLFEN 2003, 131. p., PRAGAL 2006, 68. p.

⁵⁰ PRAGAL 2006, 72. p.

⁵¹ PRAGAL 2006, 68. p. és 72. p.

⁵² PRAGAL 2006, 68. p. és 72. p.

⁵³ Vö. PRAGAL 2006, 66. p.

⁵⁴ HEINE 2011, 2545. p.

Az utóbbi nézettel kapcsolatos egyik ellenérv szerint a vagyon nem kaphat büntetőjogilag előrehozott védelmet. Ezzel szemben azonban PRAGAL rámutat, hogy a német Btk. 142. §-a (engedély nélküli eltávozás a baleset helyszínéről) alapján a hatályos jogtól nem idegen a vagyon absztrakt veszélyeztetési bűncselekmény keretében való védelme sem.⁵⁶

A másik ellenérv szerint az üzleti korrupció a „hoppon maradt” versenytárs „gazdagodását” hiúsítja meg, márpedig a vagyon ezen aspektusa a német büntetőjogban csak akkor részesül védelemben, ha a „várománynak” magának is vagyoni értéke van. Egy ilyen esetvariáció azonban egy olyan – a valóságos verseny körülményei között igen ritka – szituációt feltételez, hogy az egyik ajánlat annyival jobb a többinél, hogy a megrendelő szükségképpen csak azt választhatná. Még egy ilyen (elméleti) esetben is azonban egyébként csak egy (nevezetesen a leghatékonyabb) versenytárs vagyona részesülne – az üzleti vesztegetés tényállása által – előrehozott büntetőjogi védelemben.⁵⁷

2.4. A döntések meg nem vásárolhatósága és az abba vetett bizalom

I. PRAGAL szerint az üzleti korrupció káros hatásai olyan sokrétűek (jelentkezzenek a megbízó, a versenytársak, illetve a közösségi érdekek vonatkozásában), hogy nem vonhatók össze egy fogalomba. Ezek helyett a tényállás jogi tárgyakként egy absztraktabb (“előrehozottabb”) fogalmat kell megjelölni, mégpedig az átruházott vagy egyébként idegen érdekeket szolgáló döntési jogosultságot, illetve közösség ebbe vetett bizalmát.⁵⁸ Az utóbbi vonatkozásban a bizalom védelme a jogtárgy önálló eleme, azt nem az egyes magatartások ingatják meg, hanem a több magatartás kumulációjának veszélye. A bizalom – a hivatali bűncselekményekhez hasonlóan – akkor is sérül, ha a magatartás észrevételének csak esélye áll fenn.⁵⁹ PRAGAL szerint e nézet kifejezetten harmonizál hivatali korrupció jogi tárgyának meghatározásával, ami – legalábbis az uralkodó német felfogás szerint – a döntések meg nem vásárolhatósága és az abba vetett bizalom.⁶⁰

3. Az objektív tényállási elemek

3.1. Az elkövetési magatartások

A passzív vesztegetés elkövetési magatartásai az előny kérése, az előny vagy annak ígéretének elfogadása (*fordern, annehmen, sich versprechen lassen*). Az elkövetési magatartás akarát kijelentés, annak a másik fél részéről való megértése nem feltétele a büntetőjogi felelősségnek.⁶¹

⁵⁵ Vö. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1400. p.; PRAGAL 2006, 66. p.

⁵⁶ PRAGAL 2006, 66. p.

⁵⁷ PRAGAL 2006, 66. p.

⁵⁸ PRAGAL 2006, 75. p.

⁵⁹ PRAGAL 2006, 76–77. pp.

⁶⁰ PRAGAL 2006, 78. p.

⁶¹ HEINE 2010, 2648. p.

Az aktív vesztegetés elkövetési magatartásai az előny ajánlása (*anbieten*), nyújtása (*gewahren*), illetve ígérete (*versprechen*).⁶² A kínálásnál a tettes kijelentése az előny azonnali, míg ígéres esetén csak annak későbbi biztosítására irányul.⁶³

3.2. Az előny

Az üzleti vesztegetés törvényi tényállása az előny (*Vorteil*) fogalmát használja.⁶⁴ A fogalom kiterjed minden olyan juttatásra, ami a passzív vesztegető (avagy az előnyben részesülő) gazdasági, jogi vagy személyes helyzetét jobbá teszi, de arra nem jogosult.⁶⁵

Az előny lehet materiális (vagyon) és immateriális is.⁶⁶ Az előző fogalomba nemcsak a készpénz, hanem fizetési haladék, kölcsön, nyaralásra való meghívás is beletartozik.⁶⁷ Az ítélkezési gyakorlat szerint immateriális előnynek minősül a kitüntetés,⁶⁸ illetve a szexuális kapcsolat,⁶⁹ de a pusztán futó gyengédség nem.⁷⁰ A jogirodalom szerint az immateriális előnynek a vagyoni előnyhöz hasonló mértékűnek kell lennie.⁷¹

A hivatali vesztegetéshez hasonlóan nem minősülnek előnynek a társadalmilag elfogadható figyelmességek.⁷² Ilyen pl. cigaretta, kávé, vagy a postásnak a levélárába tett (Németországban szokásos) újévi figyelmesség.⁷³ Az bizonyos azonban, hogy az üzleti szférában – a közigazgatással összevetve – a szociális adekvancia határvonala magasabban húzható meg.⁷⁴ Az üzleti szférában nem minősül előnynek az olyan ártalmatlan juttatás, ami csak az áru iránti érdeklődés felkeltését és a vállalkozás jó színben feltüntetését szolgálja,⁷⁵ így pl. naptár vagy más reklámajándék.⁷⁶ Az ártalmatlanság kérdésében azonban figyelembe kell venni az előny célját és az elfogadó személyét is.⁷⁷

3.3. A passzív vesztegető

A passzív vesztegető (aktív oldali tényállásban az előny címzettje) csak üzleti vállalkozás (*geschäftlicher Betrieb*)

- alkalmazottja (*Angestellte*) vagy
- megbízottja (*Beauftragte*) lehet.⁷⁸

⁶² KINDHÄUSER 2010, 1161. és 1162. p.

⁶³ OTTO 1998, 314. p.

⁶⁴ ÜBERHOLFEN 2003, 127. p.

⁶⁵ REIMER 1968, 619. p.; OTTO 1998, 312. p.

⁶⁶ REIMER 1968, 619. p.

⁶⁷ ÜBERHOLFEN 2003, 127. p.

⁶⁸ REIMER 1968, 619. p.

⁶⁹ ÜBERHOLFEN 2003, 128. p.

⁷⁰ Vö. OTTO 1998, 312. p.

⁷¹ OTTO 1998, 312. p.

⁷² DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.

⁷³ OTTO 1998, 312. p.

⁷⁴ LESCH 2003, 265. p.; HEINE 2010, 2650. p.

⁷⁵ REIMER 1968, 619. p.

⁷⁶ OTTO 1998, 312. p.

⁷⁷ REIMER 1968, 619. p.

⁷⁸ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1401. p.

I. Az üzleti vállalkozást alapítói – bizonyos időre – arra szánták, hogy szolgáltatások és ellenszolgáltatások cseréjével részt vegyen az üzleti forgalomban.⁷⁹ Üzleti vállalkozásnak minősülnek az önálló kereső tevékenységet (*freiberufliche Tätigkeiten*) folytató személyek, mint pl. a mérnök, az orvos, a közjegyző, illetve az ügyvéd is.⁸⁰

Az üzleti vállalkozás fogalmához már a Birodalmi Bíróság gyakorlata sem követelt meg haszonszerzési célt,⁸¹ így abba beletartoztak pl. a közhasznú, kulturális és szociális intézmények is.⁸²

Az üzleti vállalkozás fogalmát a joggyakorlatban kezdetben nem vonatkoztatták a közjogi szervezetekre (pl. városi építési hivatalra), mivel a két fogalmat egymás ellentétének fogták fel. A későbbiekben a gyakorlat megváltozott, kifejezetten kimondták, hogy a közösségi feladat teljesítése nem zárja ki az üzleti vállalkozást, illetve azt is, hogy annak fogalma szempontjából a gazdasági életben való részvétel kérdése a lényeges, nem pedig az adott szolgáltatás célja.⁸³ Az üzleti vállalkozás fogalma a napjainkban uralkodó álláspont szerint is kiterjed az állami beszerzéseket intéző szervekre, illetve a köztulajdonban álló cégekre is.⁸⁴ Nem zárja ki a tényállás megvalósulását önmagában az, hogy a passzív vesztegető hivatalos személynek minősül.⁸⁵

Nem tartozik bele a tényállás alkalmazási körébe a magánszemélyek alkalmazottjának vagy megbízottjának megvesztegetése. A jogirodalom ezt már a korábbiakban joghézagnak tartotta, hiszen éppen annyira helyteleníthető, ha a zöldséges az uraság szakácsnőjét vesztegeti meg, hogy az nála vásároljon, mint ha ugyanezt egy bútorkereskedő teszi meg az ügyvédi iroda hivatali apparátusának vezetője tekintetében.⁸⁶ A Birodalmi Bíróság joggyakorlatában az ilyen esetek gyakran olyan igencsak kiterjesztő értelmezés alapján nyertek elbírálást, hogy a cégvezető sofőrjének megvesztegetése azért minősült bűncselekménynek, mert főnöke az autót üzleti célokra használta.⁸⁷

Az üzleti vállalkozás fogalma kizárja a tényállás alkalmazási köréből a magánélet eseményeit is.⁸⁸ A tényállás hatóköre nem terjed tehát ki pl. az amatőr sportolókra, de a profikra már igen.⁸⁹

A Birodalmi Bíróság gyakorlata⁹⁰ és az arra épülő ma uralkodó jogirodalmi álláspont szerint önmagában a törvényellenes és erkölcstelen üzletek (pl. kábítószerkereskedelem) folytatása nem keletkeztet üzleti vállalkozást. Az indokolás szerint ebben a vonatkozásban ugyanis nem lehet szó a tisztességes verseny feltételeinek védelmé-

⁷⁹ KINDHÄUSER 2010, 1161. p.; OTTO 1998, 311. p.

⁸⁰ REIMER 1968, 618. p.

⁸¹ REIMER 1968, 617-618. p.; HEINE 2010, 2646. p.

⁸² DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.; LESCH 2003, 263. p.

⁸³ REIMER 1968, 618. p.

⁸⁴ HEINE 2010, 2646. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

⁸⁵ HEINE 2010, 2646. p.

⁸⁶ REIMER 1968, 616. p. és 272. p.

⁸⁷ REIMER 1968, 618. p. 281. lj.

⁸⁸ OTTO 1998, 311. p.; KINDHÄUSER 2010, 1161. p.; HEINE 2010, 2646. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

⁸⁹ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

⁹⁰ Vö. REIMER 1968, 618. p.

ről.⁹¹ Ezzel szemben azonban mások már korábban rámutattak, hogy a vesztegetés attól nem lesz megengedett, hogy azt tiltott vállalkozás irányában tanúsítják.⁹²

II. A) A gazdálkodó szervezet alkalmazottja olyan személy, aki – akár rövid időre is – szerződéses vagy tényleges szolgálati viszonyban áll, és alá van vetve az üzletlajdonos utasításainak.⁹³ Alkalmazottnak minősül pl. a korlátolt felelősségű társaság (*GmbH*) üzletvezetője, illetve az üzemi tanács (*Betriebsrat*) tagja.⁹⁴ Az is alkalmazottnak minősül, aki munkáját ingyenes szerződés alapján látja el,⁹⁵ illetve az is, akinek a szerződése semmis.⁹⁶ Az alkalmazott fogalma a közjogi szervezeteknél gazdálkodási tevékenységét végzőket is magában foglalja.⁹⁷

B) A megbízott olyan személy, aki – bár nem minősül alkalmazottnak vagy üzletlajdonosnak, de – köteles vagy jogosult arra, hogy a gazdálkodó szervezet részére üzleti tevékenységet végezzen.⁹⁸ Megbízott pl. a kereskedelmi képviselő, illetve tényleges üzletvezető (*faktischer Geschäftsführer*).⁹⁹ Megbízottnak minősül az is, akit semmis szerződés alapján foglalkoztatnak.¹⁰⁰

A joggyakorlatban és a jogirodalomban különösen vitatott kérdést képez pl., hogy a társadalombiztosítás által finanszírozott ellátást nyújtó orvos (korábban „*Kassenarzt*”, jelenleg „*niedergelassener Vertragsarzt*”) megbízottnak minősül-e.¹⁰¹

A-B) A tényállás tetteleinek köre szempontjából – a *ratio legis* alapján – csak az olyan alkalmazott vagy megbízott releváns, aki (közvetlenül vagy közvetve) áruk vagy üzleti szolgáltatások megrendeléséhez kapcsolódóan döntési jogkört gyakorol.¹⁰²

Vitatott, hogy a részvénytársaság (*AG*) igazgatótanácsának üzletvezető tagja tekinthető-e passzív vesztegetőnek, egyesek szerint ugyanis alkalmazottnak, mások szerint megbízottnak minősül, a harmadik nézet szerint viszont egyiknek sem.¹⁰³

Az üzletlajdonos (*Geschäftsinhaber*) az uralkodó nézet szerint nem lehet a passzív vesztegetés tettese,¹⁰⁴ még akkor sem, ha formálisan a céggel alkalmazási viszonyban áll (pl. egyszemélyes kft. üzletvezetője).¹⁰⁵ Az uralkodó érvelés szerint az üzletlajdonos azért nem lehet a vesztegetés alanya, mert jogosult a szerződési szabadság körében eljárni,¹⁰⁶ sőt akár ésszerűtlen döntéseket is hozni.¹⁰⁷ Azt pedig minden további nélkül megteheti, hogy nagyobb értékű vásárlásért ő személyében kap mennyiségi kedvez-

⁹¹ HEINE 2010, 2646. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

⁹² REIMER 1968, 618. p.

⁹³ OTTO 1998, 311. p.; KINDHÄUSER 2010, 1161. p.

⁹⁴ Vö. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1401. p.

⁹⁵ OTTO 1998, 311. p.

⁹⁶ PRAGAL 2006, 68. p.

⁹⁷ KINDHÄUSER 2010, 1161. p.

⁹⁸ KINDHÄUSER 2010, 1161. p.

⁹⁹ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.; LESCH 2003, 264. p.

¹⁰⁰ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

¹⁰¹ Vö. HEINE 2010, 2647. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

¹⁰² OTTO 1998, 311. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

¹⁰³ Vö. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1401. p., HEINE 2010, 2647. p.

¹⁰⁴ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p., HEINE 2010, 2647. p.

¹⁰⁵ LESCH 2003, 264. p., HEINE 2010, 2647. p.

¹⁰⁶ PRAGAL 2006, 73. p.; HEINE 2010, 2647. p.

¹⁰⁷ LESCH 2003, 264. p.

ményt vagy külön tárgyjutalmat.¹⁰⁸ [Ellentétben azzal az esettel, amikor az ilyen kedvezményeket a beszerzési osztályvezető kapja vissza és sajátítja el (ún. „kick-back”).]¹⁰⁹ Más indokolás szerint az üzlet tulajdonosnak adott előny azért nem valósít meg bűncselekményt, mert kizárt azon érdekek, nevezetesen a megbízóhoz való hűség (illetve a vágyon) absztrakt veszélyeztetése, amelyek ezen (már ismertetett) kisebbségi nézet szerint a jogtárgy szükségképpen részét képezik.¹¹⁰

Az üzlet tulajdonos viszont csak a vásárlókkal, illetve a beszállítókkal való kapcsolatban nem lehet a passzív vesztegetés tettese. Amennyiben viszont tanácsadóként, építészként vagy a társadalombiztosítás által finanszírozott ellátást nyújtó orvosként megbízottnak tekinthető, akkor elköveti az üzleti vesztegetés vétségét.¹¹¹

A Birodalmi Bíróság az alkalmazott és megbízott fogalmát – mivel azokat büntetőjogi kategóriáknak tartotta – még akkor is a német Btk. hűtlen kezelési tényállásában szereplő tettesi körhöz képest határozta meg, amikor az üzleti vesztegetés tényállása még a versenytörvényben szerepelt.¹¹² Napjainkban viszont – amikor mindkét tényállás ugyanazon a kódexben helyezkedik el – az a felfogás tekinthető uralkodónak, amely szerint a passzív vesztegetés és a hűtlen kezelés tetteseinek köre – az eltérő jogtárgyakra is tekintettel – eltérhet egymástól.¹¹³

3.4. Az aktív vesztegető

Az aktív vesztegető (tettesként) nem lehet bárki, hanem csak versenytárs vagy annak megbízottja.¹¹⁴ Az aktív vesztegetőnek nem kell tehát a versenyben részt vennie, de az általa képviselt harmadik személynek igen.¹¹⁵

3.5. Az előnyben részesülő

A német versenytörvényben található tényállás még nem utalt rá, hogy az előny elfogadása vagy nyújtása akkor is tényállásszerű, ha az előnyben nem az azt elfogadó passzív vesztegető, hanem más részesül. Az ítélezési gyakorlat álláspontja szerint azonban a büntetőjogi felelősséghez elegendő volt az is, ha az előny az azt elfogadó alkalmazott vonatkozásában közvetetten jelentkezik, azaz annak kedvező hatása közvetlenül egy barátnál vagy családtagonál jelentkezik.¹¹⁶ A hatályos tényállás – a korábbi joghelyzettől eltérően,¹¹⁷ de a hivatali korrupció szabályozásához hasonlóan¹¹⁸ – már ki-

¹⁰⁸ PRAGAL 2006, 73. p.

¹⁰⁹ PRAGAL 2006, 73. p.

¹¹⁰ LESCH 2003, 264. p.

¹¹¹ PRAGAL 2006, 73. p.

¹¹² KRÜGER 2011, 693. p. 30. lj.

¹¹³ SCHNEIDER, HENDRIK: *Strafrechtliche Grenzen des Pharmamarketings – Zur Strafbarkeit der Annahme umsatzbezogener materieller Zuwendungen durch niedergelassene Vertragsärzte*. HRRS, 2010/5. 245–247. p.

¹¹⁴ HEINE 2010, 2651. p.; KINDHÄUSER 2010, 1162. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

¹¹⁵ REIMER 1968, 621. p.

¹¹⁶ REIMER 1968, 619. p.

¹¹⁷ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.; LESCH 2003, 263. p.

fejezetten tisztázza, hogy az előny elfogadása (adása) akkor is bűncselekmény, ha abban nem a passzív vesztegető, hanem harmadik személy részesül(ne).¹¹⁹ A jogirodalomban vitatott, hogy az előnyben részesülő harmadik lehet-e az a cég is, amelynek a passzív vesztegető az alkalmazottja, de az uralkodó nézet szerint igen.¹²⁰

3.6. Az előny vonatkozási pontja: a kedvezőbb elbánás

A passzív vesztegető az előnyt arra tekintettel fogadja el, hogy valakit a versenyben – áruk vagy üzleti szolgáltatások vonatkozásában – meg nem engedett módon kedvezőbb elbánásban részesítsen. Az aktív vesztegető pedig az előnyt arra tekintettel adja, hogy a passzív vesztegető őt vagy más – áruk vagy üzleti szolgáltatások vonatkozásában – meg nem engedett módon kedvezőbb elbánásban fog részesíteni.

Az előny elfogadásának (adásának) célja tehát az, hogy a passzív vesztegető valakit

- a jövőben
 - a versenyben
 - áruk vagy üzleti szolgáltatások vonatkozásában, valamint
 - meg nem engedett módon
- kedvezőbb elbánásban részesítsen.

I. A jövőbeli előnyben részesítésnek az uralkodó nézet szerint kizárólag a tettes el-
képzelése szerint kell fennállnia,¹²¹ míg mások szerint a cselekmény ilyen irányú objek-
tív alkalmassága is a büntetőjogi felelősség feltétele.¹²²

Az előnyt a jövőbeni kedvezőbb elbánásban részesítés ellenszolgáltatásaként kell adni. Az üzleti vesztegetés tényállásszerűséghez nem elegendő tehát, ha az előny csak a versenyben való előnyös elbánás utólagos honorálását szolgálja.¹²³ Ennek magyarázata – lényegében jogtárgy-harmonikus értelmezés alapján – az, hogy ilyen esetben a versenytárs előnyben részesítésének a lehetősége sem áll fenn.¹²⁴ Ha az utólagos előny egyidejűleg arra is szolgál, hogy további ügyletek során versenyelőnyöknek „megágyazzon”, akkor az üzleti vesztegetés már megállapítható.¹²⁵ Érdemes összehasonlításképpen utalni rá, hogy a hivatali vesztegetésnél a törvény kifejezett rendelkezése terjeszti ki a büntetőjogi felelősséget a kötelességszegés jutalmaként utólagosan adott bármely előnyre.

Az előnyt konkrét cselekmény ellenszolgáltatásaként kell adni, így nem minősül üzleti vesztegetésnek az olyan előny elfogadása, amely csak az általános jó hozzáállást, a kedvező „üzleti klíma” biztosítását szolgálja.¹²⁶ A hivatali korrupció hatályos német

¹¹⁸ LESCH 2003, 263. p.

¹¹⁹ OTTO 1998, 312. p.; ÜBERHOLFEN 2003, 128. p.

¹²⁰ Vö. HEINE 2010, 2648. p.

¹²¹ Vö. REIMER 1968, 621. p.; LESCH 2003, 265. p.

¹²² HEINE 2010, 2649. p.

¹²³ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p. Az ilyen cselekmények legfeljebb a versenytörvény nem büntetőjogi generálklauzulája alá tartozhatnak. REIMER 1968, 621. p.

¹²⁴ HEINE 2010, 2649. p.

¹²⁵ Vö. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.

¹²⁶ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.

szabályozása ebben a vonatkozásban is tágabb, hiszen az előny elfogadásának tényállását – éppen az 1997. évi korrupció elleni módosítás következtében – a jogtalansági megállapodás olyan lazítása jellemzi, amely szerint az előny elfogadásnak nem kell konkrét cselekményhez kapcsolódnia, hanem a tényállásszerűséghez elegendő a hivatal gyakorlásával összefüggésben adott előny is.¹²⁷ A két szféra közötti megkülönböztetés ebben a vonatkozásban indokolt, hiszen az üzleti szférában nem merül fel a jogállami működés látszatának védelme, amelynek fenntartása végett a hivatalos személyt különös köteleességek terhelik.¹²⁸ Az előny kedvezőbb elbánásban részesítésre irányulását különös gonddal kell vizsgálni pl. a szponzorálás esetén, mivel a tisztán jótékonyági adományok nem büntetendők.¹²⁹

II. A verseny fogalmát a versenytársakhoz képest kell vizsgálni.¹³⁰ Versenytárs az, aki azonos vagy hasonló árut vagy szolgáltatást állít elő (vagy hoz kereskedelmi forgalomba).¹³¹ A kedvezőbb elbánásnak fennálló vagy a jövőben létrejövő versenyben kell megvalósulnia. A versenyszituációnak nem kell az elkövetési magatartások idején fennállnia, hanem elég, ha azt később jelentkezik.¹³² [Az aktív vesztegetés tényállása ezt az elemet nem tartalmazza, de a büntetőjogi felelősség határainak megvonása szempontjából ezzel azonos jelentésű azon (későbbiekben tárgyalt) elem, hogy az előnyt a verseny céljából kell adni.]

Ha a megvesztegetett személy kereskedelmi képviselő, nem kell az előny ígérete esetén tudni, hogy őt melyik képviselt cég fogja előnyben részesíteni.¹³³

A versenyhelyzet hiányzik, ha a hiteligénylők számára elegendő forrás áll rendelkezésre, de egyikük a hitelképességi vizsgálat mellőzése végett a döntéshozót megvesztegeti.¹³⁴

III. A szándékozott kedvezőbb elbánásnak áruk (*Ware*) vagy kereskedelmi szolgáltatások (*gewerbliche Leistungen*) vonatkozásában kell megvalósulnia.

A) Az áru minden, ami kereskedelem tárgya lehet, így akár az ingatlan, vállalat vagy elektromos áram is.¹³⁵

A kereskedelminek minősül minden gazdaságilag értékelhető,¹³⁶ illetve a gazdasági verseny¹³⁷ által érintett szolgáltatás. Ennek alapján a fogalom kiterjed pl. az állami beszerzésekre,¹³⁸ az irodalmi tevékenység eredményére,¹³⁹ a sportolók által nyújtott „szolgáltatásokra” azonban már nem.¹⁴⁰ Az ítélkezési gyakorlatban ismeretes olyan alsóbíró-

¹²⁷ ÜBERHOLFEN 2003, 129. p.; LESCH 2003, 264. p.; PÖSL, MICHAEL – WALTHER, FELIX: *Übungsfall: Bestechlichkeit im geschäftlichen Verkehr und Untreue*. ZJS 2010/4. 525. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.

¹²⁸ HEINE 2010, 2649. p.

¹²⁹ HEINE 2010, 2649. p.

¹³⁰ KINDHÄUSER 2010, 1162. p.

¹³¹ OTTO 1998, 314. p.

¹³² REIMER 1968, 621. p., HEINE 2010, 2650. p.

¹³³ REIMER 1968, 621. p.

¹³⁴ HEINE 2010, 2650. p.

¹³⁵ HEINE 2010, 2650. p.

¹³⁶ REIMER 1968, 620. p.

¹³⁷ KINDHÄUSER 2010, 1162. p.

¹³⁸ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

¹³⁹ REIMER 1968, 620. p.

¹⁴⁰ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

sági döntés, amely szerint az ügyvédi szolgáltatás nem minősül kereskedelminek, de ennek a határozatnak a miniszteri indokolásra hivatkozó megállapításai minden alapot nélkülöznek, sőt ellentétesek a versenytörvény alapján kialakult (a német Btk. tényállásának értelmezésénél is irányadó) ítélkezési gyakorlattal is.¹⁴¹

B) A kedvezőbb elbánásban részesítés árukra vagy kereskedelmi szolgáltatásokra „vonatkozását” az irodalom tágan értelmezi, így abban beletartozik minden az ügylet tartalmával vagy lebonyolításával kapcsolatos kérdés, azaz megrendelés, leszállítás, minőségvizsgálat vagy a vételár kifizetése is.¹⁴²

Az előnyben részesítés nemcsak új üzleti kapcsolat kialakítására, hanem a korábbi üzleti kapcsolat fenntartására is irányulhat.¹⁴³

A vonatkozás fogalmát a Birodalmi Bíróság olyan tágan értelmezte (álláspontom szerint meg nem engedett módon kitágította), hogy az állást kereső másokkal szemben áruk és kereskedelmi szolgáltatások versenyében állónak minősült.¹⁴⁴

Az előnyben részesítés árukra vagy kereskedelmi szolgáltatásokra vonatkozása viszont hiányzik, amikor az étterem tulajdonosa lefizeti a taxist, hogy az utasokat hozza hozzá, ilyen esetben ugyanis az általa nyújtott szolgáltatás tekintetében a taxis nem tekinthető a vendég megbízottjának.¹⁴⁵

Az előnyben részesítés árukra vagy kereskedelmi szolgáltatásokra vonatkozására tekintettel a tényállás nem terjed ki olyan előny elfogadására (adására), amely üzleti titok versenytársnak való kiadására irányul. Az ilyen cselekmény a titok jogosulatlan közlése vagy megszerzése esetén üzleti titoksértés miatt (*Verrat von Geschäfts- und Betriebsheimnissen*) lehet büntetendő.¹⁴⁶

IV. A) A célzott előnyben részesítésnek „meg nem engedettnek” kell lennie, ez határolja el a vesztegetést a megengedett kereskedelmi ügyletektől.¹⁴⁷ A meg nem engedettséget a jogtárggyal (a versennyel) összhangban kell értelmezni.¹⁴⁸ A passzív vesztegető akkor részesít „meg nem engedett módon” kedvezőbb elbánásban valakit, ha ennek a tényszerű mérlegelés szerint nincsen alapja, hanem a döntés determináló faktora éppen séggel a neki vagy másnak adott előny.¹⁴⁹

B) Az előny elfogadása (adása) akkor is lehet meg nem engedett, ha nem kötelelősségszegésre irányul.¹⁵⁰ Az alkalmazott által más előnyben részesítése, akkor is tényállásszerű, ha az nem eredményezné a megbízó hátrányát.¹⁵¹ Az előnyben részesítés meg nem engedettségén tehát nem változtat (így a büntetőjogi felelősség alól nem mentesít), ha a szolgáltatást amúgy is megrendelnék, mert a legjobb áruról vagy a legjobb minőségű ajánlatról van szó.¹⁵²

¹⁴¹ Vö. LESCH 2003, 263. p.

¹⁴² REIMER 1968, 618. p.; KINDHÄUSER 2010, 1162. p.

¹⁴³ REIMER 1968, 621. p.

¹⁴⁴ REIMER 1968, 620. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

¹⁴⁵ HEINE 2010, 2650. p.

¹⁴⁶ ÜBERHOLFEN 2003, 129. p.

¹⁴⁷ ÜBERHOLFEN 2003, 130. p.

¹⁴⁸ LESCH 2003, 265. p.

¹⁴⁹ KINDHÄUSER 2010, 1162. p.; HEINE 2010 2649. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

¹⁵⁰ Vö. REIMER 1968, 621. p.

¹⁵¹ ÜBERHOLFEN 2003, 128. p.

¹⁵² REIMER 1968, 621. p.

Az ezzel szemben álló nézet szerint az utóbbi esetben teleologikus értelmezés alapján már a tényállásszerűség is hiányzik, de a német Be. 153. §-a alapján mindenképpen indokolt az eljárást megszüntetni. Hasonlóan kell elbírálni azokat az eseteket is, amikor valaki azon vállalkozás részére kéri az előnyt, amelynél alkalmazásban áll.¹⁵³

C) A célzott kedvezőbb elbánás megengedettnek minősül, ha az elfogadott vagy adott előny olyan kicsiny, hogy alkalmatlan arra, hogy a passzív vesztegető akaratát tényszerűen befolyásolják.¹⁵⁴ Ilyennek minősül különösen egy ártalmatlan reklámajándék,¹⁵⁵ figyelmességek,¹⁵⁶ a cég ügyfelének adott kisértékű használati tárgyak karácsonyi ajándékozása,¹⁵⁷ illetve egy egyszerű magán(munka)ebéd.¹⁵⁸ A gazdasági szférában ilyen előny a mennyiségi kedvezmény is.¹⁵⁹ A fogalmi elem tehát lényegében a társadalmilag elfogadott előnyök esetén lehetőséget ad a felelősség kizárására. A megengedettség szempontjából az adott személyi körnek, illetve azok életszínvonalának is jelentősége van. Másként kell minősíteni, ha a 100 eurós értékű operajegyet, egy kis cég, vagy egy olyan rt. vezetője fogadja el, amelyet a frankfurti tőzsdén 30 legnagyobb cég között jegyeznek (*Deutscher Aktien Index*).¹⁶⁰ Ebben a körben akár egy kisebb golfversenyre meghívás is megengedett.¹⁶¹

3.7. Üzleti forgalomban

A passzív és az aktív vesztegetőnek a cselekményét üzleti forgalomban („*im geschäftlichen Verkehr*”) kell megvalósítania, amibe bármilyen a versenyben való részvételre utaló tevékenység beletartozik.¹⁶² A gazdálkodó szervezetéhez hasonlóan az üzleti forgalom fogalma sem zárja ki a tényállás hatóköréből az önálló kereső tevékenységet (*freiberufliche Tätigkeit*) folytató személyeket, pl. mérnököket, orvosokat, jogászokat,¹⁶³ illetve nem követel meg haszonszerzési célt (így a veszteséggel való eladással kapcsolatos elkövetés is tényállásszerű).¹⁶⁴ A tényállás alkalmazási körébe azonban nem tartoznak bele a hivatali (közhatalmi) cselekmények,¹⁶⁵ a cégen belüli események,¹⁶⁶ valamint a magánélet.¹⁶⁷

¹⁵³ HEINE 2010, 2649-2650. p.

¹⁵⁴ HEINE 2010, 2650. p.

¹⁵⁵ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.; HEINE 2010, 2650. p.

¹⁵⁶ HEINE 2010, 2650. p.

¹⁵⁷ LESCH 2003, 265. p.

¹⁵⁸ LESCH 2003, 265. p.; HEINE 2010, 2650. p.

¹⁵⁹ HEINE 2010, 2650. p.

¹⁶⁰ LESCH 2003, 265. p.

¹⁶¹ HEINE 2010, 2650. p.

¹⁶² OTTO 1998, 313. p.; HEINE 2010, 2647. p.

¹⁶³ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.; HEINE 2010, 2647-2648. p.

¹⁶⁴ HEINE 2010, 2648. p.

¹⁶⁵ KINDHÄUSER 2010, 1161. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

¹⁶⁶ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.

¹⁶⁷ OTTO 1998, 311. p.; KINDHÄUSER 2010, 1161. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1402. p.;

3.8. Az előny titkossága – a megbízó beleegyezése

A tényállás megvalósulásának nem feltétele, hogy az előny titkos legyen, azaz annak elfogadására a megbízó tudta nélkül kerüljön sor. A cselekmény általában titkos, de ez – éppen a védett érdekre (a versenyre) tekintettel – nem szükségszerű eleme a büntetőjogi felelősségnek.¹⁶⁸

Az uralkodó nézet szerint a megbízó (pl. az üzlettulajdonos) beleegyezése nem zárja ki a cselekmény jogellenességét, mivel a tényállás elsősorban a versenyt védi, amely felett neki semmiképpen nincs rendelkezési joga.¹⁶⁹ Vannak azonban olyan nézetek, amelyek szerint a kedvezőbb elbánásban részesítés megengedett, így a cselekmény nem is tényállásszerű, ha abba az üzlettulajdonos beleegyezett.¹⁷⁰

Az üzleti vesztegetésbe a megbízó amúgy is csak kivételesen, nyilvánvalóan akkor adja beleegyezését, ha a hátrányos jogkövetkezmények nem az ő cégét érintik, hanem kizárólagosan a versenytársnál jelentkeznek. Egy ilyen konstrukció egyébként az adott gazdálkodó szervezetnek akár kedvező is lehet, hiszen bizonyos televíziós programok munkatársait (részben) az abban termékük megjelenítésére lehetőséget kapó cégek fizetik.¹⁷¹ A megbízó beleegyezése akkor sem mentesít a felelősség alól, ha a tényállás jogi tárgyának a versenyt tartjuk, de elismerjük azt, hogy a cselekmény esetlegesen és másodlagosan a megbízó érdekeit is sértheti. Ha azonban (egy korábbiakban ismertetett kisebbségi nézetet követve) a megbízó (vagyon) érdekeinek veszélyeztetését szükségképpen a tényállás védelmi körébe tartozónak tartjuk,¹⁷² akkor az ő beleegyezése esetén az alkalmazottat mentesíteni kell a büntetőjogi felelősség alól. Nyilvánvalóan ugyanez igaz azon felfogás alapján is, amely a tényállást kizárólagosan a megbízó érdekeinek védelmére építi.¹⁷³

4. Szubjektív tényállási elemek

4.1. A szándékosság

Az üzleti vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő, a büntetőjogi felelősség megállapításához az objektív tényállási elemek tekintetében elegendő az eshetőleges szándék is.¹⁷⁴ A tettesnek abból kell kiindulnia, hogy az előnyt a másik oldalon ellenszolgáltatásként tekintik a versenyben való kedvezőbb elbírálásban részesítésért.¹⁷⁵

¹⁶⁸ ÜBERHOLFEN 2003, 128. p., HEINE 2010, 2650. p.

¹⁶⁹ OTTO 1998, 313. p.; KINDHÄUSER 2010, 1161. p.; HEINE 2010, 2652. p. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.

¹⁷⁰ Vö. HEINE 2010, 2652. p.

¹⁷¹ PRAGAL 2006, 67-68. p.

¹⁷² LESCH 2003, 264. p.

¹⁷³ Vö. PRAGAL 2006, 68. p.

¹⁷⁴ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

¹⁷⁵ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

Az elfogadást nem zárja ki, ha a tettes szándéka a dolog későbbi visszaadására irányul,¹⁷⁶ hiszen annak ideiglenes használata is előnyt jelent. Kizárt azonban az elfogadásra irányuló szándék, ha a tettes a dolgot bizonyítási eszközként (a hatóságnak való feljelentésig) kívánja megtartani.¹⁷⁷

A jogirodalomban vitatott, hogy az elfogadó azon belső fenntartása, hogy mást nem fog előnyben részesíteni kizárja-e a büntetőjogi felelősséget.¹⁷⁸

4.2. A verseny célzata (csak az aktív vesztegetőnél)

Az aktív oldali cselekmény abban is különbözik a passzív oldalitól, hogy csak verseny céljából elkövetve minősül bűncselekménynek. Ez annak kifejezett célul tűzését jelenti, hogy az aktív vesztegető az előnnyel saját maga vagy harmadik személy értékesítését/beszerzését a versenytárs hátrányára segítse elő. Az aktív vesztegetőnek az előny elfogadója részéről olyan magatartást kell kívánni, amely különösen alkalmas arra, hogy valakit a versenyben más kárára előnyben részesítsen,¹⁷⁹ a tettesnek azonban nem kell meghatározott versenytársról tudnia.¹⁸⁰

A verseny céljából való elkövetés akkor is fennáll, ha a vesztegetéssel való kedvezőbb beszerzésnek nem továbbadás, hanem a cég számára való felhasználás lenne a célja, hiszen ez is a versenyhelyzet jogosulatlan javításának minősülhet.¹⁸¹ A büntetőjogi felelősség megítélése szempontjából az is közömbös, ha a tettesnek a versenyen felül további célja is van.¹⁸²

Nem elegendő viszont a büntetőjogi felelősséghez annak tudata, hogy az előny adása az értékesítést elősegíti.¹⁸³

5. A büntethetőségi feltételek és akadályok

5.1. Magánindítvány

Az üzleti vesztegetés csak magánindítványra üldözendő, kivéve, ha a büntetőügyben eljáró hatóság (rendőrség vagy ügyészség) különleges közérdekből szükségesnek tartja a cselekmény hivatalból való üldözését.¹⁸⁴

A magánindítványra a sértett – azaz a versenytárs, illetve az üzlettulajdonos – jogosult.¹⁸⁵ A magánindítvány előterjesztésének joga kifejezett rendelkezés alapján a sértett mellett kiterjed a német versenytörvényben meghatározott szervezetekre is.¹⁸⁶

¹⁷⁶ OTTO 1998, 312. p.

¹⁷⁷ OTTO 1998, 312. p.

¹⁷⁸ Vö. DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1403. p.

¹⁷⁹ OTTO 1998, 314. p.; HEINE 2010, 2651. p.; KINDHÄUSER 2010, 1162. p.

¹⁸⁰ KINDHÄUSER 2010, 1162. p.; HEINE 2010, 2651. p.

¹⁸¹ REIMER 1968, 617. p. 273. lj.

¹⁸² DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404. p.

¹⁸³ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1404–1405. pp.

¹⁸⁴ Német Btk. 301. § (1) bek.

¹⁸⁵ DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1406. p.

¹⁸⁶ Német Btk. 301. § (2) bek.

5.2. A büntethetőséget megszüntető ok

Az üzleti vesztegetés tényállásához nem kapcsolódik büntethetőséget megszüntető ok. A jogirodalomban érvelnek azon büntethetőséget megszüntető ok – analógia alapján való – alkalmazása mellett is,¹⁸⁷ amely a német Btk. 298. §-ában szabályozott versenytárgyalás során megvalósuló versenykorlátozó megállapodás bűncselekményéhez (*Wettbewerbsbeschränkende Absprachen bei Ausschreibungen*) kapcsolódik. Eszerint a tettes nem büntetendő, ha önkéntesen megakadályozza, hogy a kiíró az ajánlatot elfogadja vagy a szolgáltatást igénybe vegye. Ha erre a tettes tevékenysége nélkül kerül sor, akkor büntethetősége akkor szűnik meg, ha önkéntesen és komolyan arra törekszik, hogy az ajánlat elfogadását vagy a szolgáltatást igénybe vételét megakadályozza.¹⁸⁸

6. A büntetési tétel és annak megemlése

6.1. A büntetési tétel

Eredetileg a bűncselekmény büntetési tétele egy évig terjedő szabadságvesztés volt.¹⁸⁹ A német Btk. szerint a cselekmény – passzív és az aktív vesztegetés esetén is – három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, így a korábbi szabályozáshoz képest büntetési tétele jelentősen megemelkedett.¹⁹⁰

6.2. A büntetési tétel különösen súlyos esetben

Az új szabályozás újdonsága azon rendelkezés beiktatása, amely szerint különösen súlyos esetben az üzleti vesztegetés három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Különösen súlyos eset általában akkor áll fenn, ha az előny nagyobb mértékű, illetve a bűncselekményt üzletszerűen vagy olyan banda tagjaként követik el, aki ilyen cselekmények rendszeres elkövetésére alakult.¹⁹¹

A felsorolt körülmények ún. *Regelbeispiel* technikával vannak szabályozva, ami két vonatkozásban tér el a minősítő körülményektől: Egyrészt szabályozásuk nem kényszerítő, hanem tulajdonképpen *indicium* jellegű,¹⁹² azaz a bíró a *Regelbeispiel* megvalósulása esetén is megtagadhatja a különösen súlyos eset megállapítását.¹⁹³ Másrészt szabályozása nem kimerítő,¹⁹⁴ így a bíró – az uralkodó nézet szerint – akkor is megállapíthat

¹⁸⁷ KINDHÄUSER 2010, 1163. p.

¹⁸⁸ Német Btk. 298. § (3) bek.

¹⁸⁹ ÜBERHOLFEN 2003, 138. p.

¹⁹⁰ ÜBERHOLFEN 2003, 138. p.

¹⁹¹ Német Btk. 300. §

¹⁹² WESSELS, JOHANNES – BEULKE, WERNER: *Strafrecht. Allgemeiner Teil. Die Straftat und ihr Aufbau*. Heidelberg, 1999. (9. Aufl.) 34. p.

¹⁹³ JESCHECK, HANS-HEINRICH – WEIGEND, THOMAS: *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil*. Berlin, 1996. (5. Aufl.) 873–874. p., ROXIN, CLAUDIUS: *Strafrecht. Allgemeiner Teil. Band I. Grundlagen. Der Aufbau der Verbrechenslehre*. München, 1997. (3. Aufl.) 285. p.

¹⁹⁴ WESSELS/BEULKE 1999, 34. p.

ja a különösen súlyos esetet, ha a példa nem valósul meg.¹⁹⁵ A különösen súlyos eset megállapítása ilyenkor alapulhat a *Regelbeispiel*hez hasonló tényező fennállásán, vagy azon, hogy a tett súlyossági foka a jogtalanság (*Unrecht*) és a bűnösség (*Schuld*) tekintetében a *Regelbeispiel*ben megjelölt esetével megegyezik.¹⁹⁶

A különösen súlyos esetben a magánindítvány nem feltétele a cselekmény üldözhetőségének.¹⁹⁷

7. Külföldi vonatkozások

A tényállás a 2002. évi módosítása óta a törvény kifejezett rendelkezése folytán bizonyosan kiterjed a külföldi versenyre is.¹⁹⁸

MIKLÓS HOLLÁN

CORRUPTION OFFENCES COMMITTED IN THE PRIVATE SECTOR UNDER GERMAN CRIMINAL LAW

Development of Hungarian criminal law has been traditionally influenced by German criminal law. This study analyses the regulation of German Criminal Code on corruption offences committed in the private sector. The relevant incriminations had been enacted to secure competition, but the detailed German legal literature explored other protected interest of the offence. The study introduces the *actus reus* and *mens rea* of the offence, including the concept of an employee or an agent and the unfair preference to another in the competition.

¹⁹⁵ JESCHECK/WEIGEND 1996, 272. és 874. p.; ROXIN 1997, 285. p.

¹⁹⁶ JESCHECK/WEIGEND 1996, 272. p.

¹⁹⁷ ÜBERHOLFEN 2003, 132. p.; DREHER/LACKNER/KÜHL 2011, 1405. p.

¹⁹⁸ Német Btk. 299. § (3) bek., ÜBERHOLFEN 2003, 125. és 128. p.